

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

„Kiket Isten nem teremtett egymásnak,”

A liberalis, korunkat jellemző szellemi forrongás, mely a napi keserű tapasztalatok szerint majd nem kivétel nélkül a közerkölcsei- és társadalmi rend roppant kárával jár, az egyes népek és nemzetek életén is oly sebeket ejt, melyeket késő évtizedek vagy — mondhatjuk — századok munkás, s a nagy közjó emelésére irányuló jobb szelleme is csak nehezen képes begyógyítani. E forrongva romboló vészes korszellem mai nap már a kereszténység által szentesített s eddig szeplőtlen ősi fényben ragyogott családok szentélyét sem hagyta s hagyja érintetlenül. A buta gőgjében megátalkodott lelki vakság, — mely az Ugron-féle »Kiket Isten nem teremtett egymásnak« szellemű liberalis elvekkel hódítva rombolja szét a megszentelt házassági frigyek eddig édes lánczát, gazdag talajra találva tenyészik és terjed a társadalom felsőbb, ugy mint alsóbb köreiben. A mai liberalis szellemi elbizakodottság, az eskü szentsége és minden más szent dolog kötelezettsége alól magát emancipált féktelenség hóbortja majd egyik, majd másik házafelen törvén ki, örült bárgyúsággal tépi szét a köteléket, mely eddig boldogító élettársához fűzé, s mert eszébe jutván a nagy eszme: »Kiket Isten nem teremtett egymásnak«, neki ront az egyháznak, mely frigyöket megszentelte s kéri tőle elválaszthatlan elválasztatásukat. De hó-hó nem oda Buda! A mit Isten egybekötött azt ember el nem választhatja . . . A kik ezen elválaszti maniaba esnek, mint e mai divatu liberalis korszellem hóbortosai, elkábitva a muló világi élvek elérhetlen vágyai által, rendszerint tul vannak már azon, hogy egy új frigy kötése reményében sürgetett házasi frigy felbontása boldogítható és mentő eszköz lehetne rájuk nézve.

A fenemlített és a romboló liberalismus konyháján kelt nagy szólamu elv, mint legfrisebb argumentum in hoc . . . nem lévén választó vagy bontó akadály, mi természetesebb, hogy a legtöbb esetben lelke üdve árán megvásárolt netaláni új frigy, melylyel a gyalró emberi szem bepókháloztatik és

a való, a látszat zománczával bevonatik, csakis bigamia vagy *vad házasságban* nyer újabb alakot és nyilvánulást.

Ezt a liberalis korszellem forrongó vulkánján tánczoló világ felvilágosult fainak koponyája nem bírja felfogni, de biz' ez azért így van. Mert ha Isten sem teheti a megtörténtet meg nem történtté, ugy az egyszer érvényesen létrejött házasság sem lehet létre nem jött házassággá. Ha tehát az isteni és természet jog és törvény szerint a házasság egy férfi és egy nőnek — és nem többeknek — kölcsönös egyesülése lévén, Ugron G. ur elve és állítása szerint ez isteni és természeti örök törvényen alapuló jog fel nem adhatása miatt a vadházasságok száma szaporodik, annak Ugron ur elveivel sokkal inkább oka, mint az egyház, vagy klerus, melyek épenséggel nem okai.

Mind az ezen hamis és lelki vakság, vagy elbizakodottság alapján létesült, mind pedig az emberi nem magas méltóságával és a kereszténység szellemével ellentétes módon létrejött minden *vad házasság* a közerkölcsiséget, a kereszténység által megszentelt családot és társadalmat létalapjában támadja meg és veszélyezteti. A *vad házasságok* szégyen és gyalázat foltjai a polgárosult keresztény államoknak, fekélyei az összes társadalomnak, és szomorú jelei a napról-napra növekedő ujkori elpogányosodásnak s így megölője a vallás erkölcsiségnek, s magának az emberiségnek. Ezen nagygyá nőtt és elhatalmasodott baj orvoslására kezét kell fognia egyház és államnak, egyházi és polgári hatóságoknak. Közös baj csak közös erővel gyógyítható.

Vannak a világi elembe és tisztviselői karban még hála a gondviselésnek, mint ezt példákkal is tudnók igazolni, igen sok derék és bátor harczosai a közerkölcsiségnek, és nemesen gondolkozó jóakarói a társadalmi életnek, kik még elég bátorsággal bírnak az erkölcstelenség korlátozására és kellő szigorral leendő fenytésére és a társadalmi életet az emberi nem méltósága és hivatásához kellően emelkedett magaslatról és szempontból fogják fel

és mérlegelik. Hogyan is lehetne tehát ezen elmérgesedésnek indult társadalmi fekélyességen segíteni?

Tudjuk, hogy minden egyes hitközségben a hitközségi tanács és iskolaszék élén a lelkeszszel már egyházmegyei statumaink értelmében az erkölcsei rend és fegyelemnek hivatott őrei. E szép tiszt- és elhivatásokból kifolyó kötelessége lenne tehát minden egyes hitközségi tanács és iskolaszéknek első sorban összeírni a hitközségben levő „vad házasság“-ban, vagy még botrányosabb „házasság törés“-ben élő egyének számát, őket botrányos életviszonyuk folytatásának felhagyására figyelmeztetni, inteni; azután, ha ezen figyelmeztetés és megintésnek eredménye nem lenne, azok névjegyzékét a megtörtént megintésről tett jelentés kíséretében az illetékes törvényhatóságnak további eljárás és végrehajtás végett megküldeni. Ez bizonyára, ha későbből nem 1825-ből találna §-t, vagy rendeletet a végrehajtás teljesítésére.

A vadházasságban élő személyek ellen közegészségügyi tekintetből az 1876. XIV. t. cz. 2. §., az 1875. III. t. 9. §., az 1879. XL. t. cz. 70. §., ugyancsak az 1870. XIII. t. cz. 1. 14, 36 és 52. §§-ai értelmében is kifogás tehető lenne.

Ez által eleje vétetnék azon pusztító fekélynek és botrányos bűnviszonynak, melynek magva az újabb időben főképp oly buján termő talajra talál, s a polgárosult keresztény társadalom és vallás erkölcsiségének vég megrottására van.

A vadházasságok kiirtásával megszűnnek azon menhely is, melybe Ugron G. ur a házassági szent frigy kötelékét könnyelműséggel szétépténi sovárgókat, s az elfajult korszellelem czafrangos paripáján nyargalózva, az egyháztól oktalanul házassági kötelék felbontást sürgetőket ugrasztani szereti.

Igy addig is lehetne segíteni a bajon, míg a magas kormány, mely mint tudjuk tanulmánya tárgyává tette ezen államveszélyes ügyet, törvényhozás útján vetne véget annak.

A ki az eredményről megakar győződni, kísértse meg a fenti baj orvoslására ajánlott eljárást, hogy fáradtsága nem lesz gyümölcstelen, igazat fog nekem adni.

Kézdi-felvidéki.

Aquinói Sz. Tamás napján.

(Marczius 7-én.)

(Folytatás.)

Verulami Baco a mily méltánytalanul állitgatta, hogy „Theologiam quaerere in Philosophia non aliud est, quam vivos quaerere inter mortuos, et Philosophiam in Theologia quaerere non aliud ac si mortuos quaeras inter vivos,“ — ép oly megnyugtatólag hat a józanészre, midőn a valódi tudomány által Istenhez véli az embert elvezetni. — Minél tovább haladunk ugyanis valamely tudományban, annál inkább érezzük szükségét a vallásnak, mely eszünk felett

némi uralmat gyakoroljon s pótolja azt, mit minden tudomány nélküle nem pótol. Sértve ugyan ily állítás által a határtalan bizalom eszünknek annak vélt csalhatatlansága iránt; de hangoztatjuk, mert alkalmul szolgál, a thomistica s általán a scholastica philosophiávali közelebbi érintkezésre, világot enged deritenünk lényegére, s eloszlatni azon kételyt, mely a Scholasticában szoros bölesészetet vagy ennek fogalmát alig meri fellelhetni, két egymással ellentétes elemet, a tisztá észphilosophiát s a kereszténységét látván benne egyítve.

Feltüntetjük ezért, mily szép eszméjét nyújtották a philosophiának a görög bölesészek; s mibenlétét, természetét, hozzánk való viszonyát tisztelt beesületes elemében egy láttatjuk mint ők, csakis a természetes észjárástól kérve fényt. Velök tartott sz. Tamás s azt becsülte bennök, hogy a nem egészen megromlott emberi gondolkodás segélyével inkább megvilágíták a bölesészet természetét, mint a korabeli sok elgyávult systema, mely a Realismus-, Conceptualismus-, s Nominalismusban lelte pantheista, idealista, avagy sensistikus kedvteléseit.

Aristotelesről ered, hogy a tudományok fejedelmője a bölesésztudomány. S sz. Tamás szerint joggal, mert maga a böleséség is minden más észterénynek felette áll. „Sapientia est caput inter virtutes intellectuales.“ (Sum. Theol. 1. 2. q. 66. a. 5.)

Az ember megismerésnek tárgyait ugyanis tudjuk, három nagy dolog képezi: Isten, ember s világ. Compendiuma s összege e három mindannak a mi létezik s létezhetik; bennök a véges és végtelen lényeknek egész egyetemé lakik, s ők az universumot alkotják. — S ime más tudományszakok kizárólag Istennel, csupán az emberrel, egyedül a világgal vagy ennek csekély részecskéjével foglalkoznak, a bölesészet ellenben mindháromba belenyúl, s figyel az egész világegyetemre. De a bölesészet ezért nem a sok tudásban áll. Tudományos megismerés s annál inkább tudomány csak ott lehetséges, hol elvek, principiumokból ered a megismerés: s csak úgy leszek képes valamiről tudományos észszerűséggel itélni, ha a dolog elvét, princípiumát tekintettel kísérem. „Judicium de unaquaque re fit per propria principia.“ (Sum. Theol. 1. 2. q. 57. art. VI. ad 3.) — Míg ámulat s kétely fogva tart, mitsem értünk; meg tudandók a dolog miségét, érezzük hogy mélyebbre kell hatnunk, s az „unde“ meg „cur“ után tudakozódunk. E kettőben birja aztán megfejtését a kérdés, „miért van a dolog“, „miért így s nem amugy“, „miért ily tulajdonokkal s nem máskép“, röviden a mint e kettőben akár az anyagi okot, a miből a dolog eredt, akár a formalis okot, melynek általa ezzé lett, akár a külső okokat, a ható s végokot nézzük, világossá lesz előttünk, „an res sit, quid sit, qualis sit, et propter quid sit.“ — Concret példával szabadjon ezt megvilágítanunk. Az ember önmagában érzi, hogy létezik; e létezés alapjául szolgál aztán további keresése s kutatásának. Nem elégszik ő meg azzal, hogy tudja miszerint létezik; meg kell neki győződni arról is, mi ő. S kezd vizsgálódni, kezd maga magában nézni, gondosan keresni, miből lett? mi módon? s látja, hogy ő test s lélek, egyesülése e kettőnek. Még tovább megy, valóban ember-e ő: s kiáltal? s a test s szellemnek eredetét, e kettőnek összeillesztését figyeli meg, a ható

okra bukkanva rá. Végre létének, illeténi existenciájának czélját is kilesi s a végokkal jó tisztába. — Mit tett mindannyiszor a fürkésző s tudványó emberfia, midőn enmegismerésének érdekes munkájára kelt? Okot kutatott, okot ismert meg, ok által önmagában mind ennek tudatára jött.

A kifejtéssel minden koru rangtudósna véleménye egyetért. Stagírta böese minden tudományos bizonyítéktól megtagadja nemcsak a tudományos bizonyítéknak jellegét, de egyáltalában magának a bizonyítéknak nevét is, melyet nem vezetünk okokból le, miáltal határozottan hangsúlyozni látszik mi hatalmas szerep jut az oknak a megismerésben, nyíltan is kimondja, „causa est medium in demonstratione, quae facit scire quia scire est causam rei cognoscere.“ (Posteriorum II. 10. p. 16.) Hasonlóképen Sz. Tamás, „oportet scientem si est perfecte cognoscens, quod cognoscat causam rei scitae,“ s előtte Albertus Magnus quaestio fit ex admiratione, et ideo excitat ad inquirendam causam,“ azaz ha bámulsz, s ki akarsz belőle bontakozni, kutass az ok után! S e helyütt egy felette megszívlelendő észrevételt nem rejthetünk el.

Midőn okról beszélünk, nem értünk mi alatta csupán fogalmi logikai okot, mely egyesegyedül megismerésünket eredményezze, mint pl. midőn a füst látásán a gondolat viláan agyunkban, hisz ott tűz van, füst nem létezhetik tűz nélkül; moslékot kevertünk volna, ha ennél okosabbat mindedig nem mondtunk, s tárgyunkat még fátyol lengné körül, tudván, hogy igen is oka a füst, hogy megismerhetjük a tűz létezését, de másrészt semmi esetre sem oka a tűz létezésének s keletkezésének, ép ellenkezőleg. — A mit mi hangsúlyozunk az a formalis, a realis, a tényleges ok, mely magának az okozott dolog existenciájának oka. A viszonyt, melyet mi mint az ok s a dolog vagyis az okozat között létezőt kiemelünk, az a realis viszony, oly annyira, miszerint maga a dolog ne is lehessen, ha ilyen vagy amolyan oka nem volna, mi több az okból szükségkép folyják, s az ok ne legyen gondolható anélkül, hogy az okozat eredmény gyanánt be ne következék. Toletus bíbornok osztván Aristoteles magyarázójának, Averóisnak véleményét, s azonkívül egy fényes bölesészeti kor tanítmányának is evvel egyetemben kifejezést akarván adni, ilyen nyilatkozik: „Tria petuntur, ut scire dicamur. Primo, ut rei causam cognoscamus, talem autem causam, ut sit causa in esse, et non solum causa cognitionis, quomodo fumus posset dici causa ignis, quia per eum ignem cognoscimus. Haec autem causa, quae necessaria est ad scientiam, debet esse causa etiam rei quae est, ac ob id dicitur: propter quam res est. Secundo, ut talem causam effectui applicemus, i. e. sciamus huiusmodi causam illius rei esse causam. Tertio quod non contingit aliter esse habere.“ (In I. Poster. c. 2.) vagyis, a mi az utolsó szavakat illeti, a dolog; melyet megismert ismerünk, mint a megismert oknak okozata lépjen elénkbe, s teljes lehetetlenné válják a dolog máskénti viszonya s létezése ily okkal szemben, „ut sit prorsus impossibile, quod res aliter se habeat.“

A mondottakból fény világlik Plátóra is, s kilátszik, mennyi igazság, mennyi bölesesség rejtezik mondatában: „A ki valamit tud, képes azt a mit tud okadatolni is.“ (Phaedon p. 7, 6. b.) A tudás ugyanis szükségképeni viszo-

nyulást mond a tárgyhoz, melyről tudalmunk, e viszonyulás pedig magáig a dolog lényegéig vagy is azt alkotó prínezipiumokig elhat, és ezek megismerése a dolog tiszata, világos, bizonyos tudalmára s e tudalomnak észszerűségére képesit, mi által eo ipso e tudás s tudalom elemeivel is testvérkezet szoríthassunk közeles közelről, s így másoknak is beszélhesünk ö róluk.

A bölesesség tudomány ezek után tehát nem a sok tudásban birja alapját s saját nagy fölényét a többi tudományok felett, hanem ez ezekben közös tudományos megismerésben, az okok és az okokból származtatott tudásban.

Mindazonáltal dolgozatunk elején hangoztatott tételünk mindedig sem nyilvánul igaznak, s „quod sapientia sit caput inter virtutes intellectuales“ most is csak annyiban birhatná magát, a mennyiben mind a böleseségtudomány, mind a más tudományok az okok megismerését tételézik fel, a böleseségtudomány pedig ehhez még kevés függeléket ragaszt s minden dolognak, az unversumnak okaiból való megismerését fitogatja, mi által maga is ugyan minden lesz „fit quodam modo omnia“, de utóvégre is összetákkolt, egymásra rakott rendetlen holminál nem egyéb, s ha magát a formalis elemet akarnók dicsérni, ép oly rangu mint a többi tudomány, — nem is különálló tudomány, minthogy majd természettannak mutatván magát, majd jogtudománynak, majd mint emberisme, majd mind hittudás lépven fel, csak az objectum materiale terjedtsége s sokfélesége által tűnik ki, saját objectum formalét azonban nem birván, ennek előnyeín nem vigadhat, s systema összefüggő egység nélküli vad tudománynál másnak keresztelni sem lehet.

No de ez az a mit mi szerényen tagadni kényszerülünk, s mi arra unszol, hogy a böleseségtudományt most őt minden más tudománytól megkülönböztető saját fősége elemében mutassuk be. A legegyszerűbb közés is belátja, miszerint tudományainknak minden neme bizonyos systematikus egészteképviseinek, tökéletes szerves organismust a megismert részek egybentartására, „quod scientia sit systema quoddam cognitionum de aliqua re certa demonstratione comparatorum“. Mi tudósna nem erőlködünk elismerni a legfényes elmét is, ellenkezőleg tudákosnak bélyegezzük, ha a megismerthalmaz dologok közt azt se tudja hoválegyen, s *szédve látja* mint szállongnak *tarkán s zölden* a gyöngéden kapkodott gondolatok meg eszmék, nehogy az ész követelte egység, okadatoltság s rendezett láncolat keretébe kerüljenek s fogva legyenek; tudósna egyedül ama szerencsést mondjuk, kinek mélyebb belátásán ép a dolgok egységébe s benső összefüggésébe mi sem mulik. Mennyi s mily nagy ama ismeretek száma ugyanis, melyeket egy s ugyanazon nemű dolgokról alkotó elveiknek megismerése által birunk! Jól van; ezeket hát összegezni kell, a józan gondolkodás törvényei által egyikét a másikához sorozni, a különöst és egyedit az általánosra, a levezetettet prínezipiumára, az esetlegest a szükségszerűre visszavinni, s megfordítva, az általánost egyes eseteiben, a prínezipiumokat különös alkalmazásaikban megvilágítani, — így lesznek ismereteink egységösen okaik, törvényeik s elveik szerint bebizonyítva. Egység születik meg ekkor a sokféleségben, szerves élet virázkik ismerete-

inkben, s a felrészelt, összerakott, mondhatni rapsodikus megismerés helyett, lélekkel, szellemmel, benső teljessel bíró ismerettárt tartunk kezünkben.

Minő azonban a szempont, mely alatt ismereteinket egységesítjük? A többi tudományostól eltekintve, egyedül a bölcsesség tudományra figyelünk, s azt állítjuk, hogy a szempont, melylyel a bölcseségtudomány a tárgyakat okáiktól megismeri, a legmagasabb; s így a bölcseségtudomány ép általa mul felül minden többi tudomány, ámbátor egy s ugyanazon dolgok képezik mindannyinak közös objectumát, ámbátor mind a bölcsesség — mind a többi tudomány okszerűen keresik ki ismereteiket s vonják le a dolgokból. Uno verbo: objectum materiale scientiae tam philosophicae quam aliarum est idem, objectum formale tamen non: e contra objectum formale philosophiae est supra omnia.

Láttuk. — „Mindnyájan — mondja Aristoteles — beismerik, miszerint a bölcsesség a végső és legfelsőbb okokkal foglalkozik.“ (Met. I. 1. p. 469.) S Szent Tamás „inter omnes maxime dicimus scire illum, qui cognescit, quid est res, non autem, qui scit quanta est vel qualis est.“ A lényeg az essentia legelseje a dolgoknak. Ez képezi azonban a bölcsesség tárgyát. Innen a mint különbözők az okok rendje s rangja, úgy fog különbözni a tudományos megismerések rendje is, melyek ép az okok megismerése által jutnak a dolgok megismerésére. Mondók, miszerint a lényegi ok, a végok, elseje minden többinek! Miért? Lényeg nélkül létel nem lehetséges, lényeg nélkül minőség sem, milyenség sem; alapja mintegy a lényeg mindannak ami eme vagy ama dolog határozott létét alkotja; s mint esirában központostul benne az illető tárgy egész további fejlődése „ut sit veluti causa prima in essendo.“ De ha „in essendo“, nemde etiam in cognoscendo? Mindenesetre. S ismerve a dolognak lényegét, ismerni fogom tulajdonságait is sajátzerű létezését is, mivel belőle folyik a dolog ilyen vagy amolyan létezése; ismerve a dolog főokát, figyelni leszek képes a másodokra is, mely a főok nélkül nem lehet, ellenkezőleg vele születik, vagyis belőle származik. „Judicator de causa secunda per causam primam“. Miért is az első ok ismerete alap s főismeret, legtökélyseztübb ismeret. Az első oknak nincs más oka, ezért nevezik végoknak; ha tehát tisztában vagyok ő vele, nem kell, mi több nem is lehet más okra szorulnom, hogy ismeretere juthassak, míg megfordítva a másod ok mert létezésének okát nem önmagában hanem más előbbiben, s e még előbbi az első vagyis a végokokban birja, meg nem ismerhető, ha elébbijét, s előbbijének még előbbijét, s így tovább a végokig mindannyit meg nem ismertem. „Non sistit inquisitio — mondja Szt. Tamás — quosque perveniatur ad causam primam“ (Contra gent. III. 25.) A végok minden oknak oka, ismerete is tehát az ismeretek ismerete.

Végok továbbá az universumot, a világegyetemet tekintve csak egy lehet; ez pedig ép ezért általános s universalis ok, minden dolognak mely kivüle létezik oka. Van tehát tudomány, mely e végok megismerésére tör, az akkor universalis vagyis ösztudomány, az isteninek meg minden egyébnék, mely belőle származott tudása, „divinarum, mundarumque rerum cognitio“, s mert az ember a világi dolgok közt szemlélatomást a legigézőbb teremtés,

mondhatjuk „divinarum hamarumque rerum cognitio“ oly értelemben, hogy minden más földi viszonyulást jelezzen az emberhez, s így megismerve az embert, megismerjük a többit is.

Nem tartozik szorosan munkánkhoz megvitatni a tudományos procedurát, melynek nyomán értelmünk a végokra jut, s az okozatból az eredményből az okot megismerni képes. Szívesen fogunk szólni erről is, de dolgozatunk más különálló részében.

Megelégszünk most az eddigiekkel, s a tudományt, mely a főokkal, mely a lényeg megismerésével áhítózók tudományá lenni, philosophiának, bölcseségtudományak kereszteljük, s eme irigylet szép nevé minden többi tudománytestvéreitől mint legtermetesbet külön választjuk. A többi tudományok inkább a dolgok külső okait ügyelik meg, inkább a tárgyak külszínén merednek meg, s a felülettel, a minőséggel, a mikénti létel foglalkoznak, itt meghökkenve; a bölcseségtudomány tovább megy, a legvégső atónál kopog, behat legutolsó, legbensőbb izéig a dolognak, bemélyed szívébe, lelkébe, hogy át meg áthatva a tárgytól, át meg át ismerje s érezze is. Ah! mily bölcsék voltak azok a hajdankoriak. Ők egyre csak ezt kiálták berekedt, hallgatag torokkal: „sapientia est circa primas causas et prima principia“, „est circa causas maxime universales et primas“, (Arist. I. Met. lect 1 et 2.) „sapientis est causas altissimas considerare“ (S. Thomae Summa theol. I. quaes 5.), „omnia scire“ (Fonseca in I. Met. c. 2. p. 119.), „versare circa omnia, esseque omnium scientiam“.

Es ezzel elég fény derengett, hogy a tudományok magasztos tudományának általán elfogadott genesis-e természetere rászerezzünk, s mint Pythagoras legalább philosophusoknak ha nem sophusoknak főcsapjunk. Pythagoras ünnepélyesen kikérte szerény önmagának a „σοφία“ a „bölc“ nevet, de midőn azt bölcsességbarátra, igazságszeretetre, philosophusra cserélte át, bizonyára csakis nagy becsülésének adta jelét, kimondván, hogy nem érez magában előtt s lelket a tudományok tudományának tárgyát a bölcseséget, teljesen sajátjává tenni s mindkét kezével átszorítani. S így tett Socrates is, ki első vezette be a „philosophia“ nevet a tudományba, hogy egyrészt a valódi bölcsesség megmagyarázásával az akkori sophistákat semmisítse meg, másrészt pedig a józan igyekezetnek nyujtva tápot, az igazságnak, mint a legfőbb s örök dolgok megismerésének, kézhez kerítésére bátorítsa kortársait.

Semmi egyéb ezekután a bölcseségtudomány, mint fürkészése a legfőbb s végső okoknak, melyek megismerése által a teljes, tiszta igazság birtokába vágy jutni az ember.

Lényeges hát a különbség, a bölcsesség mint tudomány s a bölcseség mint annak nevezett erény között. Mint tudomány actualis igyekezetet mond, mint sapientia pedig habitus; mint tudomány csupán a theoretikus, vagy is az elméleti szempontra figyel, mint bölcsesség pedig praxist a megismerteknek gyakorlatát, a megfelelő erkölcsi cselekményt is jelezi; mint tudomány rendszeres kutatásoknak nyomán intézi lépseit, mint erény minden rendszernek s kutatásnak felette áll, foglalhatja minden lehető rendszer által megszerezhető igazságnak; mint tudomány végre csupán a természetes ész nyomdokán vizsgálódik, s

loli fel az igazságot, mint erény ellenben természetfeletti eszközök segítségével is elnyerhető.

(Folyt. köv.)

T Á R C S A.

A nyeglékhez.

Körül tekintek a zajgó világban,
Megfordulok az emberek között;
Jó Isten! a kit embernek teremtel,
Szép alakjából de kivetközött!
A szelid arcot indulat rutítja,
Az ajkakon a megvetés honol;
A szemeket a szenvedély butítja,
A szív és lélek lángoló pokol.

A nagy urak lenézik a kisebbet;
— A szegény ember földturo barom, —
Fejére hágnak a földön csuszónak,
S nevetnek is a nyomorultakon.
Nagy ur ha nem vagy, s nincsen gazdagságod
Ne törj föllebb, — ott megvetése vár,
A nagy uraknak; maradj a sötétben,
Minek neked a meleg napsugár? . . .

Mosolygva nézlek nyegle uraságok!
Tű állatkerti sok bohócz majom;
Tudjátok-e azt, hogy nem tesz emberré
A kapott rang s a harácsoló vagyon?!
A szív jósága (Jézus tanította),
A nemes lélek és a szeretet,
E két tulajdon alkotja az embert,
Ez teszen nagygyá embert, nemzetet.

Hón kell szeretnünk embertársunkat,
Hibáikat javítani nemesen;
De mindig bosszút forralni a szívben, —
Nem nézi el az Isten maga sem!
Göggel hirdetik az egész világnak:
„Eü ur vagyok, s a többi szolga had!“
. . . Egy új megváltó kell nekik, s hogy ujra
Az apostolok föltámadjanak.

Nem úgy nagy urak! megfordul a koczka,
A lóláb látszik ruhátok alól;
Rang és vagyon nem képes eltakarni
A butaságot. — A mérleg hajol;
Egyik felében megvetés, utálat,
Másik felében van a tisztelet;
Veletek tart a nyers erő, s zsarnokság,
Velünk van a Hit és a Szeretet!

Révai Károly.

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** *Ütthon.* A képviselőház febr. 28-án tárgyalta és el is fogadta „a magy. korona országai egyesített czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magán jellegű testületek,

vállalatok és intézetek által való használhatásáról“ szóló tjavaslatot. A tárgyalás alatt élénkebb vita fejlődött ki a miniszterelnök és Thaly Kálmán képviselő között, mely, miként a szélbali szónokok felszólalásai általában, a legkevesébbé van hivatva parlamentünk tekintélyét emelni. — *A bukovinai magyarok hazatelepítése* ügyében az utiköltségek fedezése céljából Somsich Pál, Apponyi Albert és Prónay Dezső adakozásra hívják föl a nemzetet. — *A középiskolai törvényjavaslatot* márcz. 5-én kezdette tárgyalni a képviselőház. Szathmáry György előadó jól átgondolt, objectiv beszédben ajállotta az ujra szövegezett javaslatot a t. ház figyelmébe. Utánna Trefort minister magvas beszédben tájékozta a t. házat ezen javaslat körül. Ezzel a vita bevezettetett, mely általánosságban is még több napon át fog tartani, miután körülbelül 40 képviselő jelentkezett szólásra, részint a javaslat mellett, részint az ellen.

— **Franciaország.** *A községi rendezésről* szóló tjavaslat tárgyalásánál a kormány és bizottság azon módositvány mellett nyilatkoztak, mely szerint a községek hozzájárulása a cultus költségeinek fedezéséhez ne legyen többé kötelező; eddig ugyanis a községek kötelezve voltak a hitközségek ebbeli kiadásait fedezni, ha ezeknek bevételei nem voltak elégségesek. — *Az alkotmány revíziójáról* szóló indítványt a kamara márcz. 6-iki ülésében elfogadta és határozattá emelte. — *A hercegek elleni rendelet* miatt nagy az izgatottság a hadseregben; nem mulik el nap, hogy Thibaudin hadügyminister egy vagy két magasabb rangu tisztet meg ne rendszabályozzon.

— **Glaszország.** *Rómában febr. 27-en este.* midőn a corso tele volt sétálókkal, a Chigi-palota előcsarnokában, melyben az osztrák-magyar nagykövet lakik egy petárda robbant szét. Ugyanakkor egy-egy petárda sült el a királyi palota a Palazzo Venezia előtt. A rendőrség több trieszti menekülnél házmotozást tartott és több egyén elfogott. — *Az orosz kormány* hiv. jegyzéket küldött Jakobini bibor. államtitkárnak, mely a Giersnek átnyújtott memorandumban a Szentszék által kifejezett óhajításoknak eleget tesz, úgy, hogy Oroszország és a Szentszék közt az egyetértés teljesen helyreállítottnak tekinthető. A czár koronázására Theodoli apát fog küldetni képviselni a Vatikánt, ki addig püspökké fog szenteltetni. — *Pápa ő Szentsége* koronázásának évfordulóján **1500** frankot adományozott Róma népkonyháinak, hogy a szegények közt étel osztassék ki. — *Azon nagy figyelem és érdeklődés,* melylyel XIII. Leo pápa ő Szentsége a keleti egyházak iránt viseltetik, már sokszor nagy fontosságu tényekben nyilvánult 5 évi uralkodása alatt. Most ezekhez egy újabb nagy intézkedése járul: egy **örmény Collegium** alapítása Rómában.

— **Németország.** *A porosz katolikusok,* úgy egyesek, mint társulatok távirati és levél uton teljes hozzájárulásukat fejezték ki a centrumpárt magatartása iránt a cultusbudget tárgyalása alkalmával. — *Schlözer porosz*

követ a napokban nyújtotta át Vilmos császár válaszáat a pápának utóbbi levelére. — *A belga egyházúldözés* a legújabb időben már az anyagi térre megy át; a püspökök, kanonokok jövedelmének megnyirbálása és közel 500 lelkészi állomás megszüntetése képezi az egyházúldözök kedvencz tervét, melyet a legutóbbi cultusbudget tárgyalásakor részben már valósítottak is.

— *Angolország.* *Dublinből jelentik*, hogy ott a lakosság között nagy az elégtelenség a fölött, hogy az angol parlamentben az ir nemzetet a féniek gyilkos bandájával azonosították. Az ir lapok mind visszautasítják a féniekkel való solidaritást, utalván arra, hogy ha igaz volna ezen vád, akkor már nyílt forradalomban állana az ország. — *A Cavendish és Bourke* meggyilkolásával vádolt egyének ellen még nem lehetett kellő bizonyítékokat találni. — *A duna-conferentia* 15 évre meghosszabbította a nemzetközi Duna-bizottság mandatumát. Ezután a Barrère-féle módosított tervezet megszavazása került tárgyalás alá. — *Az alsóház elfogadta* azon indítványt, hogy Irországban az iskolai kényszer elve hozandó be.

Irodalom.

— **„Epigonok“**, írta Maszlaghy Ferencz, kiadja Buzárovits Gusztáv Esztergomban. 1883. Ára 80 kr., postán bérmentve 85 kr.

Jól emlékszem! Egy alkalommal súlyos betegségből fellábadva, sétálni mentem a szabadba. Az üde friss lég kimondhatlan kéjjel tölté el lankadt tagjaimat, s én mohón igyekeztem élvezni a mindenség hatalmas orvosának balzsamos életessentiáját. Izmaim azonban hamar felmondták lábaimnak a szolgálatot s fáradtan ültem le a kertész lak előtti csinos tornácra. Terebélyes szép fa emelkedék előttem, melynek töredezett kérge sejtennem engedé, hogy e fa már több év viharai-val daczolt. Gyönyörű koronája helyemről élvezetes látványt nyújtott, de közelebb lépve, szomoruan tapasztaltam, hogy ágai és lombjai a különbözőféle hernyók és rovarok zereitől vannak ellepve. Törzse büszkén állott ugyan, de az itt ott feltört kéreg alatt undok látvány tárult szemem elé. A rovar élet minden phasisa s a legkiálthatatlanabb férgek a legundorítóbb együttlétben rajta képviselve, utálatos vetélkedéssel szívták életerejét.

Míg e kellemetlen látvány foglalkoztatott, egy darabka felhő került föl a tiszta égboltra, s alig intett a kissé nyomottabb lég hazatávozásra, — a zápor már javában zuhogott.

Ismét a fát néztem.

A kövér csöppek felfrissíték a szomjas lombokat, míg a rajtuk levő férgek és rovarok érzékenyen érintve kissé megállapodtak pusztításaikban, s a melyek már régtől emészték viruló ágait, s beéve magukat biztos talajon állottak, összehúzódva túrték a csöppek súlyát, míg az újabb gyengén tartózkodó hivatlanok egymásután hullottak le a földre.

Ily jótékony csöppeknek képzelem Maszlaghy mű-

veit is a társadalom különbözőféle férgekkel ellepett fáját illetőleg.

Nem a tiszta erkölcsöt orvul megtámadó merész fantasia termékei, hanem a beteg társadalom alakjainak személyes meggyőződéséből kifolyó élethű megjelenítése képezik műveinek tárgyát.

Tolla a társadalom minden osztályáé, s a társadalom minden osztálya tolláé. — Rámutat a salonok vétkeire ép oly érzékenyen, mint nem késik megróni az alsóbb osztályok félszedségeit.

Legújabb művében az „Epigonok“ beszélggyűjteményben Maszlaghy hasonló eljárást követ és pedig a ridendő dicere verum elvnek alapján.

Nevetve érinti meg Achilles sarkát; csip, de csipése a pióczáé, mely gyógyszerül szolgál a beteg testrészeknek.

Alakjainak mesteri rajzával a megjelenített kép ideálját varázsolja elénk, melynek tarkasága s a szereplők vágyainak furcsaságai mindvégig lekötik az olvasó figyelmét.

Első tekintetre az „Elbeszélések“ s „Újabb elbeszélések“ e műveiben szerző ereje pompásabban látszik ragyogni, de ez mitsem von le az „Epigonok“ érdeméből, ha figyelembe vesszük azon körülményt, melyszerint előtte megjelent beszéleink legtöbbjében fekölt szellemének magaslatán a komoly moralista áll szemben tárgyának fontosságával, míg az „Epigonok“ban a játszi kedély öntögeti humorának friss szódavízét a társadalom, e nagy töke fürteinek már-már eczetesedő megseprűzött nedvébe.

A könyv négy beszélyt tartalmaz, tárgyak röviden a következők: *„Márton ur bajai“*-ban töröl metszett erediségben szemlélheti az olvasó, a falusi életet megunt s nagyvárosi élet után áhítózó tehetős falusi gazdát. Nem izlik többé a malomszögi légkör Márton urnak, hol kerek 40 évet töltött becsületes, szorgalmas gazdálkodásban, mely idő alatt bizony jókora pénzmaghoz juttatá munkássága. Átköltözött a fővárosba egész familiájával, mely Erzse öreg gazdasszonya s Tamás vén szolgából állott, hozzászámítva még a hü Cziczket is. De a képzelt öröm csakhamar ürmre változott. Meg sem ismerkedett jóformán a fővárossal, s a keserűségeknek szakadatlan láncolata zudult nyakába.

Először is Erzse lázadt fel a megváltozott élet ellen, hisz még a kapuba sem jöhet ki békeségben — szétnézni, az utcai kölykök ujjal mutatnak rá s még kontyát is megtépik. Tamást is végig bosszantja az a csupasz képü polyák oda lent a kapuszögletben, mert még pipára gyujtani sem engedi, holott Malomszögön még a jegyző, bíró, kántor is megsüvegelé. Nem is késett a legközelebbi alkalommal a fővárosi élet fölötti nem tetszését nyilvánítani Márton ur előtt. A Cziczkének sem volt inyére a főváros. Egy alkalommal ugyan is, midőn Márton ural sétálni ment a városligetbe, aristokratikus vér buzogván ereiben, nem nézheté tétlenül a kutyakollegák igazságszolgáltatását, bele vegyült a társaságba — de az eredmény eléggé bizonyítá

Márton ur előtt, hogy Cziczke nincs megelégedve a fővárossal.

A familia elpártolását Márton ur a szokatlanságnak szerette betudni, míg a *becsületes* Abendstern — kinek malomszögi birtokát bérbe adta, csődjelentése s a fővárosi prókatoroknak complicit, de eredményében a *csalodásig* hasonló tanácsai ki nem jőzaniták Márton urat a képzelt fővárosi boldogság mámorából.

E beszély minden alakja meg van teremtvé. Márton ur ragyogó másolata a falusi gazdának, kit nem munkagyűlölet, csak a szerzett bankókra épített légvárak csalnak ki ősi fészékéből, de csakhamar keserűen kell tapasztalnia, hogy jobb malomszögön elsőnek, mint a fővárosban másodíknak lenni. — Ez eset nem nagyon gyakori ugyan, de azért nem légből kapott. — Erzse a privilegizált konyhauró, fizetéssel s mégis teljhatalommal, kinek szabadságában áll patentirozott főzökanaival hosszú s becsületes szolgálata által kiérdemelt jogainak bármikor érvényt szerezni. Ambitioja nem terjed tovább a tyukketrecznél s épen azért kétszeres fájdalommal kell tapasztalnia, hogy a természetet a művészet nem pótolja soha. — Tamás a hü szolga, ki él hal uráért, de a szokás által törvényyé vált jogaiban megrövidítést nem tűr még a fővárosi csupasz képű házmestertől sem. — Ha a Cziczke a modern fajelméletből kifolyó emberesedés stadiumában van: sikerült alakja a quaternitáshoz, s eléggé nem menthető vétké közigazgatásunknak, hogy a városlígetben történt katastropha után azonnal a Rókusba nem szállította. — Az irlalmasság testi cselekedetének is kedvező alkalmat nyújt szerző ur jelen beszélyében, melyet ha a valódi és tiszteletbeli zsidó honatyák átolvasnak — mit szívből óhajtok! — bizonyára aláírási ívet fognak megindítani a tönkrejutott derék, becsületes Abendstern részére. Különben az erkölcsi láttér a többi beszélyeket tekintve, „Márton ur bajai“ban leghalványabb.

Második beszély a „*Jegyajándék*.“ — Kerék Mátyás derék szabómester volt N. városban, három segéddel dolgoztatott, ő maga pedig tekintélyének emelésén fáradozott. A politikai mozgalmakat figyelemmel kísérte, minek következtében boltajtájában sokszor annyira el volt merülve az újságolvasásban, hogy észre sem vette az elhaladókat — ha nem voltak kundschaftjai. Legkevésebbé sem hozta őt zavarba azon üresség, mely mestersége, s az államtudományok között volt. Érezte is fölnyét a világszemében talán hasonrangu emberek fölött, s átellenese Gruber Flórián borbélymesterrel is éreztette azt, ha szerét tehetta, ki ugyan ellenlábasa volt, de a régi barátság, az őseik között minden időben fenállott jó viszony s a kölcsönös komaság folytán jogos igényt tartott Mátyás ur barátságára.

Mátyás urnak Lénie, Flórián urnak Vinczéje volt, ki miután elvégezte a fővárosban praxisát, díplomára tett szert, mely Mátyás urnak ambitiójával harmonikus egységbe olvadva Lénie kezét ígérte meg neki. Jegyajándékul egy sorsjegyet ígért Mátyás ur, mely épen a jegyváltás estéjén tevő Mátyás urat százezressé. — A jegy-

váltás ünnepéje, nagyon természetes, félbeszakadt; mert e roppant összeg salonképessé tette Mátyás urat, Mint fővárosi lakós merész vállalatokba fogott s azon törte fejét, mint lehetne az ollóból kilenczágú koronát csinálni. Leányának Leonora kisasszonynak kezét egy (ál) grófnak ígérte, de a jegyváltás estéje, mely előbb szerencsésé tette, most koldusbothoz juttatá.

Pikans alakját mutatja be szerző Kerék Mátyásban a hir és dicsőség utáni vágyának, mely főleg a kis iparos osztályban levő szellemi proletároknál nem fehérlő. Tiszta tükre e beszély azon szomorú igazságnak, mely szerint „nem a vagyon és fény adja meg a boldogságot, hanem a tiszta jellem és becsületes törekvés.“

(Foly. köv.)

— Pozsonyban, **Stampfel Károly** udvari könyvkereskedésében „**Magyar Helikon**“ című irodalmi vállalat indult meg, mely magyar jeles írók, tudósok, művészek s államférfiak életrajzát közli. Nevezett Helikonban eddig a következő életrajzok jelentek meg képekkel díszítve: I. füzet Toldy Ferencz, dr. Zolyomi Lajostól. II. füzet Vörösmarty Mihály, dr. Zolyomi Lajostól. III. füzet Dugonics András, Endrődi Sándortól. IV. füzet Kőlcsey Ferencz, Endrődi Sándortól. V., VI., VII. és VIII. füzet Petőfi Sándor, dr. Vutkovich Sándortól. Ez utóbbi munka külön kiadásban is megjelent a következő tartalommal: I. Bevezetés. — II. Petőfi szülőhelye. — III. Petőfi Aszódon. — IV. Petőfi Schmecken, Pesten mint statista s Ostfaiasszonyfán. — V. Petőfi Sopronban, Pápán, Pozsonyban, szüleinél, első ízben szinész és ismét Pápán. — VI. Petőfi Duna-Vecsén, Mezőberényben, első ízben Debreczenben, Kecskeméten, utóljára Pápán ismét Pozsonyban — VII. Petőfi Pesten, Mezőberényben, Debreczenben, Egerben, ismét Pesten és Duna-Vecsén, Nagy Zsuzsika. — VIII. Petőfi a Pesti Divatlapnál, utóljára szinész, Csapó Etel, a lengyel tánczosnó, Kappel Emilia, Petőfi a felföldön. — IX. Mednyánszky Berta, a kritika s a „tűzök társasága“, Osváry Berta, Prielle Cornelia s Szendrey Julia. — X. Műveinek sajtó alá rendezése. Arany Toldija, Márcz. 15. 1848. — XI. Petőfi mint képviselőjelölt. Meghasonlítása Vörösmartyval és Jókaiával. Petőfi a szabadságharcban. A nyakravágó. A gombab tábornok. Petőfi személyleírása. Petőfi halála. — XII. Petőfi arcképeiről. Barátainak és nevezetesebb ismerőseinek jegyzéke. Petőfi szobra Budapesten. A Petőfi szobor története. Endrődi ünnepi ódaja és a következő képek. Petőfi Sándor, Petőfi szülőháza Kis-Körösön, Petőfi gyermekkori lakása Felegyházán, A pápai főiskola. Petőfi lakása Gödöllőn 1844-ben, Erdőd vára (Szatmár megyében). Petőfi Szendrey Julia (1847). Petőfi szülői, a segesvári völgy, A Petőfi szobor Budapesten. Az egyes füzetek ára 20 kr., Petőfi külön 80 kr., albumszerű kiadás, kötte 2 ft. Megrendelést elfogad minden könyvtáros s az első füzet megtekintés végett az illeték rendelkezésére áll. Azon helyekről, a hol könyvkereskedés nincs, alólírott pozsonyi könyvkereskedő fogad el bérmentes megrendeléseket.

— Van szerencsem m. tisztelet paptársaim becses figyelmét **Balde Henrik** j. társ. atya: „**Veritates Christianae**.“ etc. . . . című, általam kiadott, épen most megjelent művére fölhívni. E munka kiadásával azon t. paptársaink vélek hasznos szolgálatot tehetnek, akik folyton igénybe vett egyházi munkálkodásukban épülésk és szellemi rugókonyúságuk megőrzése végett, ily irányu olvasmányokkal s szellemi kiadást a bevétellel egyensúlyban tartani és pótolni igyekeznek. A tiszta jóvedelem zenézők előmozdítására van följajánva: Ara: bérmentes küldéssel 1 ft 20 kr. — Kapható: kizárólag a kiadónál és Szüts és Társa kath. könyvkereskedésében, Budapesten Dr. Való Simon, központi papnövelde tanfelügyelő.

— Megjelent s beküldetett: „**Jézus szt. szívének hírnöke**.“ Márcziusi füzet. Szerkesztő s kiadja Molnár János. — Tartalom: 1. A szt. szív dicsősége. — 2. A szt. szív kincsei. — 3. A szt. szív oktatása. — 4. A szt. szív örömei. — 5. A szt. szív áldásai. 6. A márcziusi főimaszándék. Ara egy évre 2 ft.

— Megjelent: „**A kath. hitterjesztés lapjai**.“ Képes folyóirat. II. évf. 3-ik füzet. Szerkesztő s kiadja: Nogely István szt. széki ülnök és képezdei tanár. Nagyváradon. Ara egy évre 3 ft. Tartalma, mint rendszeren ugy most is dus és nagyon érdekes. Melegen ajánljuk e kitünő vállalatot újból is t. olvasóink figyelmébe.

A napi események köréből.

— Jótékonyság. Püspök urunk ő Nagyméltósága a maréfalvi gyönyörű új r. k. népiskola belső felszerelési költségeinek fedezésére 30 frtot méltóztatott legközelebb kegyesen adományozni.

— Nemes lelkű alapítvány. Nsgs. és ft. *Bebe Antal* kanonok ur legközelebbi előléptetése alkalmából a baróthi (a kanonok ur születéshelye) szegény iskolás gyer-

mekek és házi szegények fölszegélyezésére 200 frtot tett le a kfehévári székesegyházi káptalanaul alapítványképen. Utánzásra méltó szép tett.

— Nyilvános köszönet. A NMságu vallás és közoktatásügyi Minister ur kegyeskedett a NMságu erdélyi Püspök *Lónhart Ferencz* Ó Exciájától kegyesen, pártolólág fölterjesztett kérésünkre szegény iskolánkat a következő tanszerekkel megajándékozni: fali olvasó táblákkal, magyar ésnémet nyelven egy számológéppel, Magyarország és a föld öt része térképeivel, egy 21 cm. átm. fölszerelés nélküli földgömbbel, szemléleti képekkel és 40 db. Abc-s könyvvel. Mely jótékányságot midőn közhírré tesszük, mind a NMságu Minister urnak ki a tárgyakat ajándékozta, mint a NMságu Püspök urnak ki hathatós szavával azokat kieszközölte, a legmélyebb hálánkat és köszönetünket fejezzük ki a vallás és népnevelés nevében. Az iskolaszék megbizásából Prokupek Samuel csertés-hondoli r. k. lelkész.

— A középkiskolait. javaslat. A képviselőház márcz 5-én megkezdte a középtanodai törvényjavaslat általános tárgyalását. Az érdeklődés általános volt. Nem csak a karzatok teltek meg, hanem a tanácskozási terem padjai is. A folyosókon ülés előtt szokatlan éberség, élénkség uralkodott. — Az előadó megállta helyét, s igyekezett objectív lenni, még kifejezéseiben is kerünte mindazt, ami ellentmondást provokált volna. — Midőn az egyik másik „középtanodában divó visszaélésekre, „érettségi“ bizonyítványok szerzése körüli eljárásra czélt, a szélsőbal hevesebb protestansai (Mocsáry, Thaly, Csanády) közbeszólásokkal igyekeztek a kerékvágásból kizökenteni az előadót s hangosan kérdezték, hol? melyik iskolában? Az előadó nem vesztette el nyugalmit, s csak annyit mondott, hogy tényeket constatál, különben „nomina sunt odiosa.“ A különvélemény ellen is sikerrel polemizált az előadó. — Utána Trefort Ágoston szakminiszter hévvel tartott beszédben vitatta azokat, amiket az előadó érintett. Satyrice beszélt arról a sok tárgyalásról, mely a szőnyegen levő javaslat körül folyt. Ő is hangsúlyozta, hogy a protestans autonómia t a javaslat nem érinti. Ő is behatóan foglalkozott s különvéleményével, mely „a felekezeti dacznak“ s a „realisticus iránynak“ kifolyása. Thaly Kálmán, midőn a miniszter constatálta a protestansok „féltekenységét“, azt hitte, hogy szelleműs dolgot mond, ha közbe kiált: „Trefort bíbornok.“ A miniszteri beszéd általában véve nyugalommal hallgattatott s párnyos megjegyzése derültséget keltett. Szólásra — természetesen — sokan vannak feljegyezve egy a javaslat ellen, mint mellette. A vita előre láthatólág több napon át fog tartani s — mint a függetlenségi párt protestansainak félszkelődéséből sejthető — elmégesedni.

— Felhívás. Bukovinai magyar véreink közül ezer haza Magyarországra készül. Csak arról van szó, hogy előlegezzük nekik az utiköltséget, ezer embernek huszer forintot. Adakozunk! Hazafüi bizalommal fordulunk Magyarországn közönségéhez, s nem kételkedünk benne, hogy aláírások után rövid idő alatt beszerezhető lesz a huszer forint uti költség, s ithon üdvözölhetjük hazánkfiat. Az adományok átvételére a napilapok t. szerkesztősegeit kérjük. Budapesten 1883. február 28. Somssich Pál s. k. Apponyi Albert gr. s. k. Br. Prónay Dezsó s. k.

— A magyarországi Minoritarend 1882/3-ik évre szóló névtárát köszönettel vettük, s ki-

emeljük belőle a következő főbb adatokat. A rend protectora de Luca bíbornok, generálisa dr. S. Ildatic Mária Bonaventura, ügyvivője dr. Caratelli Lőrincz, a generális társa és segéde dr. Noras Leo, a generális titkára dr. Blenda Sanctes. A magyar rendtartomány főnöke Berenyi Gedő. A Minoritarend magyar tartomány négy őrségre van osztva és áll 13 conventból és 4 székházból. A Sz.-Ferenczről nevezett őrségnek őre Zárkövy Bonifác és van az őrségben 3 convent ugymint: az aradi, lugosi, szegedi convent, és a pancsovai székház. A páduai Sz. Antal czimzett őrség őre Jánosy Dezsó, az őrséghez tartoznak: az egri, nagybányai, nyirbátori conventek és a szilágy-somlyói székház. A Sz.-Bonaventuráról czimzett őrség őre Bajay Amánd, az őrségben vannak a csütörtökhegyi, imreghi, löcsei és miskolci conventek. A Sz.-Háromságról czimzett őrség őre Bardocz Sándor. Az őrségben vannak: a besztercei, kantai, kolozsvári, maros-vásárhelyi conventek és a nagy-enyedi székház. A conventekhez 10 plébánia van csatolva, s azonkívül két plebániáj van, mely conventhez nincs csatolva, a moldvaországi missziókon is kettő, az északamerikai misszióban New-Jersey államban egy. A rendnek Magyarországon van 4 középkiskolája: Nagy-Bányán, Kantán Miskolczon és Szilágy-Somlyón, elemiiskolája nyolcz. A középkiskolán a tanulók száma 551, az elemi iskolákon 550. A rendnek 109 áldozártagja van.

— Kávébőség. Rio de Janeiroból jelentik, hogy a kávé ültetvények oly óriási mérvben terjedtek, miszerint alig lehet embereket találni az idei aratásra. Kiszámítás szerint 500,000 mázsa kávé fog munkaerő hiányában elpusztulni. A kávé eddigi árának felére csökkent.

— Halálozás. T. Hanzel János, huzamos betegsége miatt, nyugalmazott segédlelkész, márcz. 4-én K. Vásárhelyen az Urban elhunyt élete 35 ik, papságának 9-ik évében. R. I. P.

— Sz. 677—1883. Pályázat. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister urnak folyó év február 26-ról 5719. szám alatt kelt s ide intézett magas leirata szerint a báró Sina Simon-féle, népiskolai tanítók segélyezésére rendelt alapból ez alkalommal egy, évi 100 frtos állomás vált rendszeresitendővé. Ezen alapból segélyezésre igényt tarthatnak azon néptanítók: 1. kik aggkor vagy más oknál fogva, de önhibájukon kívül néptanítói tisztük teljesítésére alkalmatlannokká váltak; 2. kik anyyi vagyonnal nem bírnak, hogy abból megélhetnének, sem más segélyt nem élveznek vagy legalább nem oly mérvben, hogy abból, vagyonuk jövedelmét is hozzávéve, megélhetnének; 3. kik igazolják, hogy mig hivatalukat viselni képesek valának, azt híven s buzgón betölték s feddhetlen életet éltek s élnek. Ugyanazért az említett kellekkel bíró, kérdésmúlt néptanítók kik nevezett 100 frtnyi segélyt elnyerni önajtiák felhivatnak, hogy folyamodványukat, — melyben kiteendő: a) a tanító életkora és lakhelye; b) a tanító egészségi és vagyoni állapota, továbbá családi körülményei; c) bizonyítványilag indokolt magavisetete multban és jelenben, — saját lelkési hivataluk után ezen hatósághoz folyó márczius hó 31-ig mulhatatlanul terjeszszék be. Károlyfehérvárt, 1883. márczius 7-én.

Püspöki hivatal.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF. Szerkesztőtársak: BALOGH IGNACZ, Dr. CSERNI BÉLA, FABIÁN SÁNDOR, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján (Klüger B-nál.)